

Verslag Rondetafelgesprek Kunsten '92 maandag 15 april 2013 Noorderlicht Groningen

“Subsidie betekent dat iets er kan zijn wat er anders niet kan zijn. Dat er dingen kunnen bestaan die niet aan een vraag beantwoorden. Ik zie nu een ontwikkeling dat alles zich moet voegen naar de vraag van het publiek, maar Nederland had juist altijd hoog in het vaandel staan dat kunst kan schuren.” Valentijn Fit, zakelijk leider van theatergroep Peergroup, vertolkt helder een algemeen gevoel dat heerst bij de culturele instellingen in het Noorden van het land die zich in groten getale hebben verzameld bij het Rondetafelgesprek van Kunsten '92 in fotogalerie Noorderlicht in Groningen.

Het gesprek ging grotendeels over de uitgangspunten van het cultuurbeleid, waarbij de Groningers, Friezen en Drenthen opvallend pal blijven staan voor oude waarden. Ander onderwerp is de verhouding met de Randstad. Die blijkt in het Noorden gecompliceerd en zeer gevoelig.

De toekomstvisie *Agenda 2020* van Kunsten '92, aanleiding voor deze bijeenkomst, kort ingeleid door voorzitter Jet de Ranitz, blijkt enige kritiek op te roepen. Gaat het veld niet te veel mee in de argumenten en de manier van denken van de overheid?

Rolien Scheffer van het Poëziepaleis en de Stichting Literaire Activiteiten Groningen gooit de bal op: “Er ligt nu in het cultuurbeleid veel nadruk op het economische belang van de kunsten. Cultureel ondernemerschap wordt gepresenteerd als heilige graal, terwijl het gewoon een noodgreep is omdat er bezuinigd wordt. Ik vind dat Kunsten '92 moet erkennen dat dat zo is.”

Siart Smit van Tryater is het daarmee eens: “De nadruk ligt nu op publiekscijfers en economische argumenten, maar dat zijn fijne zij-effecten van cultuur, niet het hoofddoel. Kunst is waar creatief denken begint. Dat is belangrijk voor de samenleving.”

Femke Eerland van Noorderzon vult aan: “Wij moeten ons intrinsieke verhaal vertellen. We kunnen wel weer het zoveelste Gerard Marlet-onderzoek aanhalen, maar daarvoor is het nu te laat.”

De Ranitz verklaart de positie van Kunsten '92: “Het is niet de kunst die onder vuur ligt, maar de publieke financiering daarvan. Subsidie wordt niet meer verleend als je niet kunt uitleggen wat je bijdraagt aan de samenleving. De oude argumenten komen daardoor niet meer aan.”

Fit: “Maar die oude argumenten gelden voor óns nog wel.”

Smit: “Ik denk ook dat er voor de kunstinstellingen niet iets fundamenteel is veranderd. Grote instellingen zoals wij zijn nog steeds vooral bezig met de intrinsieke waarde van kunst, alleen het verdienmodel is veranderd.”

Fit draagt een alternatief idee aan voor de verbreding van de culturele sector: “We zijn nu erg bezig met de meetbaarheid van de maatschappelijke effecten van cultuur. Nu, als de effecten van een kunstproject buiten de cultuur vallen, moet de financiering van die projecten uit andere sectoren komen.”

Paul Smelt van het Grand Theatre ziet nog een andere taak voor Kunsten '92: “Wat er eigenlijk nodig is, is een langlopende leerlijn voor politici. We moeten er toch voor zorgen dat jonge politici die niets met kunst hebben worden bijgespijkerd.”

De Ranitz vraagt naar specifieke kenmerken en problemen van de Noordelijke regio.

Over één aspect blijkt een verschil van mening te bestaan. Femke Eerland zegt: “Groningen wordt in het landelijk beleid voornamelijk gezien als een presentatieplek. In de meerjarige subsidies van het Fonds Podiumkunsten zie je dat hier weinig wordt geproduceerd.” Smit is het daar niet mee eens: “Er wordt hier heel veel gemaakt, en dat wordt ook goed gedragen. De publieksaantallen zijn prima, ik denk beter dan in de Randstad. De festivals en schouwburgen hebben een breed publiek dat ook echt betrokken is.”

De precare relatie tussen Randstad en regio klinkt steeds tussen de regels door. Mark Hospers van Festival Noorderzon stelt: “De opening van het Rijksmuseum krijgt nu enorm veel media-aandacht en er wordt veel geschreven over hun alternatieve inkomstenbronnen. Daardoor kan het idee ontstaan dat het vinden van sponsoring eigenlijk best makkelijk is. Ik vraag me af hoe kleinere instellingen kunnen meeliften op het

succes van en de aandacht voor zo'n mediamoment, maar zonder dat ze meteen langs dezelfde lat worden gelegd. Met andere woorden: hoe kun je de successen in de sector voor de hele sector laten spreken?" Even later geeft Hospers een ander voorbeeld: "Het Holland Festival is elitair en hoogdrempelig, maar het is het enige festival in de culturele Basisinfrastructuur (BIS). Dat straalt in de beeldvorming af op de andere, regionale festivals die veel laagdrempeliger zijn. De BIS wordt immers toch gebruikt als referentiekader."

Gastheer Ton Broekhuis van Noorderlicht is feller: "Het probleem is dat er in Nederland een te grote centralisatie van macht en media is. Alle journalisten wonen in de Randstad en die krijg je slechts met de grootste moeite hierheen. Misschien moet iedereen in de cultuursector hier maar trouwen met een journalist uit de Randstad. Dan komen ze wel.

Ik was na jaren ploeteren eindelijk in de culturele agenda's doorgedrongen met mijn festival in september. Maar mij wordt de nek omgedraaid omdat er nu in Amsterdam twee nieuwe fotofestivals zijn opgezet en de kranten gaan liever daarheen."

Eerland vat samen: "Landelijke zichtbaarheid is harder nodig dan ooit, en meer dan ooit brokkelt de landelijke dekking van de media af."

Hospers: "En als de provincie Groningen positief in het nieuws komt, is dat vanwege kunst en cultuur."

Maar moet je niet van je excentrische ligging je kracht maken? Marga Kroodsmas van Jonge Harten denkt meer deze kant op: "Hier is meer ruimte en minder regelgeving. Laten we niet te veel mee gaan met het landelijk beleid zorgen dat dat zo blijft. Ik zie een zeker minderwaardigheidscomplex: Groningers hebben de krant nodig om te lezen dat het daadwerkelijk belangrijk is wat er hier gebeurt."

In die geest heeft Anne de Jong van de provincie Drenthe een opmerkelijke toevoeging voor de Agenda 2020: "In het stuk gaat het vooral over 'de stad van de toekomst', maar in ons geval is 'het platteland van de toekomst' ook van belang."

Smit is veel positiever als het om de positie van de Noordelijke provincies gaat: "Wij krijgen dingen voor elkaar die in de Randstad niet lukken. Onze publieksopbouw is diverser, we zitten meer in de haarvaten van de samenleving." "Maar we moeten ervoor zorgen dat we dat kunnen bewijzen", zegt David van Griethuysen van Het Houten Huis.

Ook Hospers ziet wel de sterke punten van het Noorden: "Er heerst zeker een Noordelijk chauvinisme. Een diepe trots op de eigen regio. In Amsterdam heb je dat minder."

Kroodsmas: "Ik vind ons juist vaak te bescheiden."

Eerland: "We moeten werken aan nieuwe waardering voor kunst en cultuur in Nederland. Dat doen we door ons eigen verhaal te vertellen en steeds nieuwe, verschillende voorbeelden aan te halen. En binnen dat verhaal heeft het Noorden heeft eigen ambassadeurs nodig, die niet al in het culturele hokje zitten."

Voorbeelden van regionale successen zijn er te over. Arie Wink van het Noord Nederlands Toneel prijst de lokale samenwerking die erin geslaagd is om het productiehuis Grand Theatre deels in de lucht te houden. Smit vertelt hoe de instellingen in de lobby tegenover de provincies samen zijn opgetrokken. "Dat gaat tot een bepaald punt. Daarna ben je toch aan het vechten voor de middelen voor je eigen instelling. Dat is niet erg, iedereen is zich daarvan bewust, en het hoeft samenwerking op hoofdlijnen niet in de weg te staan."

Scheffer: "Het Poëziepaleis is een landelijke organisatie, gevestigd in Groningen. Dat moeten we altijd uitleggen. Als je in Groningen gevestigd bent wordt je automatisch gezien als regionaal belang. In deze bezuinigingsronde hadden we er voordeel bij: literatuur werd landelijk uit de BIS gegooid, maar gemeente en provincie Groningen hebben van literatuur juist een speerpunt gemaakt.

Drenthe wordt genoemd als voorbeeld van een provincie die vernieuwend nadenkt over de rol van kunsten. Bij veel beleidsterreinen wordt in een vroeg stadium nagedacht wat cultuur zou kunnen bijdragen. Beleidsmedewerker cultuur Anne De Jong: "Wij hebben bijvoorbeeld veel te maken met

gebiedsontwikkeling, en dat kan goed ondersteund worden door kunst. Wordt het dan staatskunst? Ik geloof van niet. Je moet kijken waar ieders belang ligt.”

Fit: “Met Peergroup en de provincie Drenthe gaat dat toevallig heel goed, maar de basis daarvoor is dat wij een gesubsidieerd gezelschap zijn. Wij kunnen heel veel bijdragen aan allerlei maatschappelijke doelstellingen en allerlei verschillende publieken bereiken, maar zonder die structurele subsidie gaat dat niet.”

De Ranitz: “Dus we zoeken naar manieren waarop de regio sterkere invloed krijgt op Haagse beslissingen die invloed hebben op de regio.”

Er blijkt enige verwarring te heersen over de structurele subsidies van de provincies Groningen en Drenthe. De Jong: “Bij ons mag het woord ‘structureel’ niet meer gebruikt worden, maar in de praktijk komt het erop neer dat we langdurige ‘incidentele’ subsidierelaties hebben. Overigens is zowel in de provincie Friesland als in Drenthe het budget voor deze ‘structurele’ subsidies in de huidige periode verhoogd.”

Smelt: “Maar bijvoorbeeld het herenakkoord waarmee Drenthe en Friesland bijdroegen aan De Citadel om jeugdtheater in het Noorden mogelijk te maken is opgezegd. Zo drogen er bronnen op en wordt regionaal werken moeilijker gemaakt.” “Maar werken met vijf overheden was ook een ramp hoor”, zegt Broekhuis.

De voorgenomen samenvoeging van provincies door minister Plasterk wordt in dit gezelschap met hoongelach ontvangen. “Provinciale samenwerking ligt sowieso heel lastig”, zegt De Jong, “Het is keer op keer uitvinden wat werkt en waar belangen overlappen, ook met afzonderlijke gemeenten.”

Smelt stelt een logische vervolgvraag: “Hoe chauvinistisch wordt Friesland als ze culturele hoofdstad worden?”

Smit: “Als dat doorgaat, en dat weten we in september, zullen er vanaf volgend jaar tot en met 2018 enorm veel activiteiten en projecten worden gestart en dan zal blijken hoeveel ruimte er is.”

Verslag: Simon van den Berg